

Про значення Пасхи у часі й у вічності

ВІТАЛІЙ ХРАБАТИН

30 БЕРЕЗНЯ 2026

Невдовзі розпочнеться літургійний період, який розтягує в часі те, що є серцем нашого віровизнання. Ми споглядатимемо ікони Воскресіння й Зішестя до аду. На перших бачитимемо, як Воскреслий Христос зустрічає апостолів і повторює їм: «Це Я». На других перед нами постане Той, хто переможно, хоч і несучи на Собі знаки ран, розбиває брами в'язниці й за руку виводить душі з місця тіні.

Ікона Зішестя, імовірно, викликає у глядачів два запитання. Хто ув'язнив і поневолив усіх цих людей? Чому вони потребували Когось, щоб їх визволив, і не були в стані звільнитися самі?

Роздуми про ці запитання можуть повести нас двома шляхами. Перший провадить до усвідомлення людської безпорадності перед обличчям смерті й до благального зітхання про внутрішнє звільнення-спасіння. Другий — до міркувань про те, як Пасха визволення від єгипетського рабства, мандрівки пустелею та входу в Обіцяну Землю мала б виховати люд до свободи бути народом Божим — і як через внутрішню гріховну зіпсутість цей народ не зумів самотужки довести до повноти цього завдання і стати «благословенням для усіх народів» (пор. Бут 12, 8), привівши усіх до пізнання Господа. Обидва ці шляхи зрештою сходяться в особі Ісуса Христа, який зцілив людину, відкупивши Своєю жертвою з тягара історії.

Святкування Воскресіння Христового відкриває повний сенс того, що з перших сторінок проголошує Святе Писання: «Бог же створив безсмертною людину і вчинив її за образом власної природи. А через заздрість диявола смерть увійшла у світ, скуштують її ті, що йому належать» (Мудр 2, 23-24). Про цю людську драму, повну напруги між послухом Богові й хитрощами диявольської заздрості, читаємо в третьому розділі книги Буття. Смерть стала наслідком непослуху Богові, а у спробах сховатися від Нього проявилось несприйняття власного вмирання. Зрештою, і сам гріх є в суті своїй страхом перед смертю — тому каже з пожадливістю брати все й одразу, не запитуючи, чи воно справді добре і чи приведе до ушляхетнення власної особистості згідно Божого задуму.

Страх смерті універсальний, притаманний кожній людині — незалежно від релігійних переконань. Та він має цінність: адже усвідомлення минулості життя спонукає шукати його сенс. Біблія також не цурається спроб відповісти на ці важливі запитання: людина смертна чи безсмертна? Якщо Бог сотворив її безсмертною, то чому вона помирає? Чому в нас постійно жевріє бажання не проминати? Супроводжувані сторінками Старого Завіту, історією вибраного народу, розкриваємо, як Господь через натхнених авторів вливає надію «поневоленим смертю рабам» (Євр 2, 15).

Біблійні герої висловлюють ці почуття людської безпорадності й безмежного уповання на Бога та Його всемогутність у час небезпек. Праведний Іов у своєму стражданні благав: «Зітхання стало мені хлібом, як вода, линуць мої скарги, бо страх, якого я побоювався, напав на мене, і те, чого лякався я, надійшло на мене. Нема мені ні миру, ні спокою, нема відради, прийшов на мене клопіт» (3, 24-26). Пророк Йона, будши в нутрі риби й роздумуючи над завершенням своїх днів, кликав: «У моїй скрутї до Господа візвав я, й Він відповів мені. З нутра шеолу

закричав я, і Ти почув мій голос... Коли моя душа в мені умлівала, про Господа згадав я, і моя молитва долинула до Тебе» (2, 2-3.8). Або у псалмах за різних ситуацій та обставин читаємо: «З глибин взиваю, Господи, до Тебе. О Господи, почуй мій голос! Хай Твої вуха будуть уважні до голосу благання мого!» (Пс 130, 1-2); «Виведи з в'язниці мою душу, щоб дякувати імені Твоєму. Мене обступлять праведники, бо Ти добро мені вчиниш» (Пс 142, 8).

Христос показує, що це Він — Пасха для кожної людини, єдина Пасха-Перехід, яка переводить через перемогу над смертю.

Простежмо, як цей персональний досвід стає також суспільним досвідом вибраного народу. Від моменту змішання мов Бог обирає поодиноких людей, щоб через них відновити людство й познайомити його із Собою. Від відповіді Авраама до Мойсея пролягає довгий період історії спасіння, що спершу стосується одного чоловіка й однієї родини, яка згодом стає народом Божим. Бог ідентифікується з історією цих людей, Йому не чужий гніт їхнього рабства (пор. Вих 3, 6), тому Він сам знову обирає конкретного чоловіка і через нього говорить до Свого народу. Так розпочинається Вихід — перехід до свободи: разом з народом, а не замість нього. Милосердям Своїм Господь супроводжував порятований народ до обіцяної йому країни (пор. Вих 15, 13). Отримана в дарі земля, до якої прямував народ, означала й зобов'язання вірності Союзу з Богом. Саме від вірності, виявленої справедливістю у міжлюдських стосунках, у слуханні слова Бога, у відкиненні ідолопоклоніння, залежала доля всього люду. Народ не завжди був вірний, та Господь не відвертався від нього, чекаючи нового навернення. Він завжди був Спасителем — надто коли дарував Свого Єдинородного Сина (пор. Євр 1, 1-5).

Серцевину християнського благовістя становить факт — тобто подія — воскресіння Христового. Тому вважати себе одним із Ісусових учнів означає пропустити через своє життя, мислення та духовність цю істину. Саме тому, щодня визнаючи віру, ми кажемо: «Третього дня воскрес із мертвих...»¹; або «І воскрес на третій день згідно з Писанням...»²; або ж «Він страждав за Понтія Пилата, Агнець Божий, Який узяв на Себе гріхи світу, і помер за нас на Хресті, спасаючи нас Своєю спасительною Кров'ю. Був похований і Своєю власною силою воскрес у третій день, піднісши нас Своїм Воскресінням і долучивши до Божественного життя — життя у благодаті»³. Проголошення цієї істини віри має надважливе значення для самого учня Христа. Від нього залежать відносини між людиною та Господом. Повсякчасне усвідомлення, що «Він живий» або що «Він посеред нас», дає змогу переживати віру не як

формальність чи традиційну обрядовість, а як живі взаємини з Учителем, у яких ненастанно вірою запитуємо себе: «Господи, де сьогодні я Тебе зустрів? Чи вмів сьогодні, слухаючи Тебе, іти за Тобою?»

Утім, хоча воскресіння і є фактом, ми — як читаємо в Катехизмі Католицької Церкви — не маємо жодного опису того, як «воно сталося з фізичного погляду» (647). Випадки воскресіння, тобто повернення до життя, описані на сторінках обох Завітів⁴. Проте читач легко помітить різницю між описами воскресінь тих, хто помер, і описом воскресіння Христа в Євангеліях і посланнях апостолів. Катехизм також вказує на ту відмінність: «Воскресіння Христа не було поверненням до земного життя, як це сталося у випадках воскресінь, які Він учинив перед Пасхою: дочки Яіра, юнака із Наїма, Лазаря. Ці факти були чудесними подіями, але ті особи, на яких було здійснене чудо, повернулися до “звичайного” земного життя (завдяки могутності Ісуса). У певний момент вони знову помруть. Воскресіння Христове істотно відмінне. Він у Своєму воскреслому тілі переходить зі стану смерті до іншого життя поза часом і простором» (646).

Господь, що був розіп'ятий, похований і воскрес із мертвих, об'являється учням у новому тілі, не ідентичному до того, яке було попередньо, але й не з таким тілом, яке описували євангелісти, розповідаючи про видіння Мойсея та Іллі під час об'явлення на горі Тавор. Воскреслий Христос видимий, Його можна чути, бачити, бути поруч із Ним (Йн 20, 27; Лк 24; Діян 1, 1-6). Воскресіння з мертвих Учителя і зустрічі з Ним штовхають апостолів до нової метаної — навернення, тобто переосмислення того, Хто Він. Яскравим прикладом є зустріч Воскреслого з Марією Магдалиною (Йн 20, 17). Він не дозволяє їй торкнутися Його (обійняти), бо від цього моменту виявляє Себе «Прославленим Господом», «Вивищеним» — незалежно від Свого тілесного вигляду (2 Кор 5, 16). Звісно, учні усвідомлюють різницю в досвіді з Ісусом до воскресіння (Своім тілом у всьому подібний до нас, відчуває біль, умирає) і після, коли Він їсть разом із ними, робиться невидимим для їхніх очей або, дарма що двері добре замкнені, стає посеред них. Тому для них не так важить спосіб Його воскресіння, як зустріч із Воскреслим і Живим, який більше не вмирає і над яким смерть більше не має влади (пор. Рим 6, 9).

Саме факт, що Ісус воскрес до життя після досвіду ганебної та несправедливої смерті, дає переляканим учням упевненість, що перед ними не привид, а справді Господь. Переживання й переосмислення досвіду воскресіння Христа стає для них знаком Божої перемоги над силою гріха та його наслідку: смерті. Коли Розіп'ятий першим із багатьох піднісся до слави Божої, падіння Адама та всі його наслідки перестали гнітити людство. Саме це благовістя базове для християнської надії (1 Пт 1, 3; 1 Кор 15). Із перемоги Христа і Його жертви відкуплення будується відродження «з води та Духа» у таїнстві хрещення (Рим 6, 5). Завдяки тому, що

Христос утілювався і Своєю смертю визволив нас від страху смерті, а воскресінням простелив шлях до вічності, для якої ми сотворені, Церква, завершуючи проголошення віри, каже: «Вірую у воскресіння плоті»; «Очікую воскресіння мертвих»; «І з вірою та надією ми чекаємо воскресіння мертвих і життя майбутнього світу»⁵.

Чим був досвід вибраного народу з Богом під час переходу через Червоне море або на горі Синай, тим є досвід воскресіння Христового для Його апостолів, учнів і Церкви. Добровільно прийнявши смерть і воскреснувши, Христос показує, що це Він — Пасха для кожної людини, єдина Пасха-Перехід, яка переводить через перемогу над смертю. «Насправді смерті було недостатньо, щоб продемонструвати, що Ісус справді є Сином Божим, очікуваним Месією. За всю історію скільки людей присвятили своє життя справі, яка вважалася справедливою, і померли! І вони залишилися мертвими. Смерть Господа демонструє величезну любов, якою Він полюбив нас аж до того, що пожертвував Собою за нас; але лише Його воскресіння є “надійним доказом”, це впевненість, що те, що Він говорить, є істиною, яка також дійсна для нас, на всі часи»⁶.

ВІТАЛІЙ ХРАБАТИН

30 БЕРЕЗНЯ 2026

Warning: count(): Parameter must be an array or an object that implements Countable in </home/kairosbo/verbum.com.ua/www/wp-includes/post-template.php> on line **284**

Примітки

1. Апостольський Символ Віри.
2. Нікейсько-Константинопільський Символ Віри.
3. Символ Віри Люду Божого.
4. 1 Цар 17, 17-24; 2 Цар 4, 18-37; 2 Цар 13, 20-21; Мк 5, 35-43; Лк 7, 11-17; Діян 9, 36-43.
5. Апостольський Символ віри, Нікейсько-Константинопільський та Символ віри Люду Божого.
6. Бенедикт XVI, Загальна аудієнція 26 березня 2008.